

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Leaving Certificate Examination 2026

Czech

Higher Level

Monday 15 June
Morning 9:30 – 12:30

100 marks

Do not hand this up.
This document will not be returned to the
State Examinations Commission.

Přečtěte si pozorně celý text a odpovězte na otázky ve všech třech částech. Odpovězte vlastními slovy a pouze na základě textu. Všechny otázky musí být zodpovězeny v českém jazyce.

Část 1

[30 bodů]

Češi pořád kupují knihy, ale už je neumí číst

1. Poprvé v novodobé historii přečte průměrný Čech méně než 10 knih ročně. Více než čtvrtina lidí v Česku za celý rok nepřečte ani jednu tištěnou knihu. Klesá také počet průměrně přečtených knih za rok, číslo se poprvé dostalo pod deset svazků ročně. Češi přitom **paradoxně** knihy více nakupují. Ale nedokážou je kvůli roztěkanosti z internetu a nabídce jiné zábavy číst. K tomu, aby se člověk do beletrie ponořil, je podle odborníků potřeba zhruba 15 minut. V éře internetu ale málokdo vydrží s knížkou tak dlouho. Ukázal to rozsáhlý průzkum Čtenáři a čtení v roce 2023, který už popáté vypracovali pracovníci Národní knihovny a Akademie věd. Poprvé vznikl před šestnácti lety.
2. Mírně se také mění způsob, jak texty čteme. V čase totiž také klesá počet knih, které Češi ročně přečtou, v průměru je to 9,9 knihy, před pěti lety to bylo přes 12. „Lidé pozvolna opouštějí dlouhé, hluboké čtení, spojené s četbou knih. Na internetu totiž hledáme jiný typ textů a preferujeme kratší formy,“ potvrzuje Vít Richter z Národní knihovny, který se na výzkumu podílel. Doplnuje, že najít prostor pro čtení tištěné knihy vyžaduje větší soustředění. „Obecně se říká, že člověku trvá asi 15 minut, než se hluboce začte. Zdá se, že v tom spektru volného času jsou lidé stále víc zaujatí jinými činnostmi, zejména mediálními,“ všímá si Richter. Podle spoluautora výzkumu Jiřího Trávníčka z Ústavu pro českou literaturu Akademie věd ČR tento trend potvrzují i velké mezinárodní výzkumy. „Internet nás čtenářsky fragmentarizuje, rozptyluje. Čtení na této platformě je povrchnější, rychlejší. Souvisí to se samotným médiem a s tím, co tam čteme, tedy nejčastěji zprávy a diskuse,“ dodává.
3. Jak ukazují obsáhlá data průzkumu, který pracoval s více než dvoutisícovkou respondentů, papírové knížky zůstávají v oblibě, přesto konzumenti tříští svůj čas do více médií. „Řídnutí čtení knih je dlouhodobější trend. V letošním roce uvedlo 27 procent české populace, že za rok nepřečetlo ani jednu knihu. Před pěti lety to bylo jen 22 procent,“ potvrzuje Richter. Digitalizace přináší obrovskou dostupnost knižního fondu, čtenáři se z pohodlí domova na počítači mohou podívat na elektronické podoby unikátních výtisků a nemusí pro potřebné informace běžet do kamenné knihovny, v čemž experti spatřují velká pozitiva. „Na druhé straně digitální prostředí, **sociální sítě** nám odebírají zážitek z hlubokého čtení. U nastupující generace vyrůstající na sociálních sítích se objevují i určité problémy s porozuměním textu.
4. Když si vybudujete návykové silné čtenářství, tak jste pak daleko lépe vybavený i na ta ostatní **média**. Jednoduše řečeno, je to **velmi tvrdá škola**, než se naučíte dobře číst. Průzkumy ukazují, že dobrý čtenář daleko lépe rozumí třeba televizním zprávám,“ zdůrazňuje jazykovědec.
5. Průzkum zároveň potvrzuje sílící oblibu elektronických knih, které čte občas přes 30 procent lidí, i audioknih (37 procent respondentů). Největší nárůst zaznamenaly podcasty. Pravidelně si k nim

najde cestu 36 procent dotázaných. Podle odborníků je to generacemi osvědčený princip poslechového čtení. „Podcasty jsou velký skokan. Covid z nich udělal velké médium. Nicméně poslechovým čtením se neocitáme v nové situaci. Tohle naše civilizace zažívala asi do poloviny 18. století, kdy lidem většinou někdo předčítal. Evolučně se jakoby vracíme, ale podcasty přinesly jinou formu,“ vysvětluje Trávníček.

6. Autoři zdůrazňují, že nová média neohrožují existenci tištěné knihy s mnohasetletou tradicí. To vysvětluje i podstatný paradox studie. I když přibývá nečtenářů tištěných knih, autoři studie evidují dvacetiprocentní nárůst lidí, kteří si za rok koupili tištěnou knihu. Lidé tak tříštít čas dne mezi více médii. Zatímco průměrný čas strávený knihou zůstává stabilní (asi 33 minut), přibývá času stráveného na sociálních sítích. Trávníček vysvětluje, že knižní čtení ztratilo svou dominanci už v polovině osmdesátých let ještě před nástupem digitální revoluce. „Od té doby už si více než padesát procent času čtení sytíme mimo knihy,“ říká.

7. I přes výsledky studie zmíněné výše, to nevypadá, že by elektronické formáty nahrazovaly klasický papír. Když někdo jede na dovolenou, tak si třeba nechce balit hodně knih a vezme si čtečku. Někdo využívá čas v autě na poslech audioknih. Tato média slouží spíš doplněk. Češi jsou národem **konzervativních** čtenářů. „Možná bude dál narůstat o pár procent čtenářů e-knih. Vsadil bych se ale, že papír bude dál drtivě převažovat,“ dodává.

8. Sociolog médií Jakub Macek z Masarykovy univerzity připomíná pravidlo, pojmenované už na začátku dvacátého století. „Nová technologická rozhraní nelikvidují stávající technologie a média, ale posunou je do nového kontextu k trochu jiným typům užití. Vznik rozhlasu také nevymazal noviny. Rozhlas se po vzniku televize stal z centrálního média poslechovým. Počítalo se s jeho zánikem a nestalo se. Podobně je to s knihami,“ říká. Lidé sice podle něj mají na výběr čím dál více rozhraní, jak texty konzumovat, ale klasická kniha si uchovává svou kulturní cenu. „To se jen tak nevymaže. V knize se dobře orientuje, jsme na ni zvyklí kulturně, ale i co do vnímání významu napsaného a chápání souvislostí,“ dodává.

9. Podle Trávníčka s fenoménem tištěných knih příliš nezápovídá ani umělá inteligence, která umí na počkání třeba vychrlit obsah zadané knižky. „V tomto ohledu není umělá inteligence zásadní kvalitativní přelom. Můžeme jí zadat: Napiš mi obsah Babičky. Je to o něco pohodlnější než stávající hledání na různých webových denících školní četby. AI sice umí psát, ale zatím za nás neumí číst. Čtení jednotlivce nelze kolektivně vštěpovat,“ popisuje. Proto tvrdí, že kniha jako médium i v záplavě jiných technologií zůstává neohroženou „stabilní věží“. „Tato věž mírně oprýskává a na digitálních nádvořích pod ní se dějí zajímavé věci. Nicméně to neohrožuje existenci věže,“ shrnuje Trávníček.

(upraveno podle *seznamzpravy.cz*, Tomáš Svoboda)

1. Vysvětlete vlastními slovy:

[5 × 1 bod]

- a) paradoxně
- b) „sociální sítě“
- c) média
- d) „velmi tvrdá škola“
- e) konzervativní

2. Jak se na základě statistik změnil počet přečtených knih za poslední roky? [5 bodů]
3. Vysvětlete na základě textu, co je to hluboké čtení. [5 bodů]
4. „Internet nás čtenářsky fragmentarizuje.“ Vyjádřete vlastní názor na toto tvrzení a vysvětlete na základě textu. [5 bodů]
5. „...klasická kniha si uchovává svou kulturní cenu. To se jen tak nevymaže.“ Souhlasíte s tímto tvrzením? Vysvětlete na základě textu a vyjádřete vlastní názor. [5 bodů]
6. „Češi jsou národem konzervativních čtenářů.“ Na základě textu diskutujte toto tvrzení a vyjádřete vlastní názor. [5 bodů]

Část 2

[30 bodů]

Na základě textu napište komentář o 100-150 slovech na toto tvrzení a vyjádřete vlastní názor:

„Tato (stabilní) věž mírně oprýskává a na digitálních nádvořích pod ní se dějí zajímavé věci. Nicméně to neohrožuje existenci věže.“

Část 3

[40 bodů]

Napište esej (minimum 300 slov) na jedno z následujících témat:

1. „Knihy jsou mrtvým materiálem, dokud v nás neožijí. (Jiří Mahen)

nebo

2. „Vlastenectví je láska k vlastnímu národu, nikoli nenávisť k jiným.“ (T. G. Masaryk)